

д. е. н., проф. Решетило В. П., Рибак Г. І.
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова*

ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ЖІНОК В УКРАЇНІ: ФАКТОРИ, ПРОБЛЕМИ ТА НАСЛІДКИ

Демократичне суспільство передбачає гендерну рівність як один із принципів свого існування. Та в Україні, незважаючи на ратифіковану в 1980 році Конвенцію ООН про ліквідацію всіх видів дискримінації жінок (CEDAW), очевидним залишається факт гендерної нерівності. Вона настільки глибоко вкоренилася, що її прояви стають традиційними в усіх сферах життя суспільства, а саме: усталене чоловіче домінування в керівних владних структурах, в управлінні економічними процесами; нагромадження власності у чоловічих руках, та інше. Україна займає 110 місце серед 188 країн світу за кількістю жінок в Парламенті. У приватному бізнесі жінки володіють 30% малих, 12,7% середніх і лише 13% великих підприємств¹. Сприяє поглибленню гендерної нерівності й обмеженості світогляду населення країни щодо цієї проблеми.

Особливо гострою з позиції гендерної нерівності є проблема становища сільських жінок в Україні. Гендерна дискримінація сільських жінок пов'язана в першу чергу з відсутністю їх доступу до більшості сучасних комунікативних, інформаційних, освітніх, матеріальних, та інших ресурсів суспільства, а також з проблемою відсутності вільного часу, який у жінки забирають сім'я та невлаштований побут. Однією з ознак дискримінації є також невизнання виробничої праці жінок у домашньому господарстві. Якщо врахувати таку роботу, то жінка в середньому зайнята різними видами домашніх робіт на 25% часу більше від чоловіків, а витрати часу на працю по господарству сільських жінок є ще більшими. В сільській місцевості окрім турбот про сім'ю (в селах проживає переважна більшість українських багатодітних сімей) на плечі жінок лягає ще й догляд за присадибним господарством. За умов відсутності необхідної облаштованості побуту, а саме газифікація та водогін у приміщенні, вона стає ще важчою.

Головною ознакою гендерної дискримінації є рівень доходів населення. В більшій мірі її поглиблює диференціація між сільським і

¹Топ 10 гендерної політики. – К., 2015. – С.11.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://radaprogram.org/sites/default/files/publications/top-10_web.pdf

міським населенням. У 2014 році рівень грошових доходів сільського населення у порівнянні з міським був на 13% нижчим, окрім того майже 50% сільського населення отримували середньодушові грошові доходи нижче прожиткового мінімуму. Відповідно, у структурі сукупних доходів сільських домогосподарств майже однакову частку мають доходи від заробітної плати – 34,4% та соціальних трансфертів (пенсій, стипендії, субсидії) – 28,5% (міські домогосподарства 55,7% та 26,1% відповідно). Якщо зважити на те, що в сільській місцевості проживає близько 8 млн. жінок і більшість з них похилого віку, то можна говорити про низьку якість життя сільських жінок, яка в значній мірі відрізняється не лише від якості життя чоловічого населення, а й міського жіночого населення.

При цьому 40% сільських жінок мають вищу освіту, що є вищим ніж у сільських чоловіків. Але зазначені вище труднощі не дозволяють їм реалізувати свій освітній потенціал та знайти роботу відповідно до кваліфікації. Ситуація з працевлаштування жінок на селі, за відсутності розвинутої виробничої інфраструктури, є критичною. Тому для жінок залишається лише малокваліфікована та трудомістка важка сільська праця у фермерських господарствах. Ураховуючи той факт, що при виконанні однієї й тієї ж роботи жіноча заробітна плата в Україні нижча за чоловічу на 25%, а різниця між заробітною платою сільського і міського населення досить значна, можна стверджувати про значну дискримінацію сільських жінок у цій сфері.

Ще однією ознакою дискримінації сільських жінок є низький рівень медичного забезпечення та забезпечення соціальними послугами (відсутність дошкільних закладів, побутового обслуговування). Існує значна різниця у доступності інформаційних ресурсів, доступу до Інтернет мережі, комп'ютеризації та комп'ютерної грамотності сільських і міських жінок.

Отже, проблема формування та реалізації дієвої гендерної політики в українському суспільстві загалом та на селі зокрема є на сьогодні актуальною і потребує свого розв'язання.

Гендерна політика повинна включати економічні, політичні, стратегічні, інституціональні підходи до вирішення проблеми подолання гендерної нерівності. Економічна складова повинна бути направлена на підвищення ролі місцевих бюджетів у вирішенні соціальних проблем села, та створення сучасних технологічно обладнаних робочих місць з більш поглибленої переробки сільськогосподарської продукції.

Політична складова повинна базуватися на створенні державної програми розвитку села з урахуванням гендерної складової.

Соціальний підхід потребує розуміння проблеми вмирання села в Україні та підвищення соціальних стандартів для сільської місцевості.

Державна гендерна політика як один з основних регулятивних механізмів суспільного життя покликана також підтримувати цінності справедливості, поваги до особистості незалежно від її статевої належності. Гендерна політика в Україні має спрямовуватися на забезпечення збалансованої участі жінок і чоловіків у прийнятті державних рішень, що сприятиме формуванню нового світогляду щодо ролі жінки у сфері управління, а відтак, утвердженню гендерної рівності.